

Adam Koseski, *Poljaci u Armeniji. Tekući problemi i glavni pravci istraživanja*, str. 193-202.

Autor je istraživanjem povijesnih izvora i arhivskoga gradiva osvijetlio povijest dolaska Poljaka u Armeniju, koja počinje krajem 17. st. naseljavanjem klera koji je provodio kristijanizaciju, pa sve do razdoblja nakon II. svjetskog rata i repatrijacije. Navodi znanstvenike i kulturne djelatnike koji su pridonijeli razvoju Armenije, poput Józefa Chodzka, carističkog generala koji je ujedno bio prvi čovjek koji se popeo na Ararat. Također ocjenjuje prisutnost poljske kulture, književnosti i umjetnosti u Armeniji.

Jacek Knopek, *Transformacije unutar poljskih zajednica u Aziji*, str. 203-219.

Članak ocrta promjene unutar poljskih zajednica u Aziji, s izuzetkom zemalja koje su nastale raspadom Sovjetskog Saveza. Do druge polovice 19. stoljeća glavnina njih nalazila se u Ruskom carstvu, da bi početkom 20. stoljeća najbrojnije bile zajednice u Kini i Turskoj. Za vrijeme II. svjetskoga rata mnogi Poljaci zatekli su se na području Bliskog, Srednjeg i Dalekog Istoka nakon poraza 1939. Sadašnja poljska zajednica u Aziji sastoji se od emigranata iz razdoblja između dva svjetska rata, stručnjaka zaposlenih u poduzećima i Poljaka državljana trećih zemalja koji su došli u Aziju iz financijskih razloga.

U rubrici *Pregled istraživanja*, Jacek Kobus donosi rad pod naslovom *Japan-ska historiografija o Poljskoj – uvodna skica predmeta*, u kojem opisuje razvoj zanimanja u Japanu za Poljsku i donosi pregled japanske periodike posvećene slavistici i polonistici.

Rubrika *Prikazi* posvećena je sljedećim djelima: prvom broju časopisa *Azija-Pacifik* iz 1998, knjizi Roberta Jakimowicza, *Kina i Japan, povijesni trendovi i očekivanja*, monografiji Ewe Palasz-Rutkowke *Politika Japana prema Poljskoj 1918-1941.* i studiji Bohdana Góralczyka, *Peking u proljeće 1989, Početak demokratskih kretanja u Kini.*

U rubrici *Znanstveni život* nalazi se izvješće Jaceka Kobusa sa Simpozija "Kina na pragu 21. stoljeća", održanog 16. listopada 1999. na Univerzitetu u Varšavi.

Vlatka Lemić

JEDNOTA, god. 55, br. 43 i 48, Daruvar 2000.

Časopis *Jednota (Jedinstvo)* izdaje Savez Čeha u Republici Hrvatskoj, a financiran je iz državnog proračuna RH. *Jednota* se tiska na češkom jeziku i jednom tjedno daje pregled cjelokupnog, iznimno bogatog života češke manjine u Hrvatskoj.

Budući da Savez Čeha u RH sa sjedištem u Daruvaru, novinsko-izdavačka ustanova "Jednota", dvije češke osnovne škole u Daruvaru i Končanici, češki dječji vrtić u Daruvaru te najveći broj čeških beseda (društava) radi na području nadležnosti Državnog arhiva u Bjelovaru, ovaj časopis bjelovarski arhiv redovito prima.

Kao što se u posljednje vrijeme često čita i čuje u medijima, češka manjina u Hrvatskoj jedna je od najbolje organiziranih čeških manjina u svijetu. Također se ističe da organizacija češke manjine može biti model za organiziranje svih drugih manjina u Hrvatskoj. U posljednjih nekoliko godina Česima u Hrvatskoj značajno pomaže i matična zemlja – Češka Republika. Radi se ne samo o materijalnim sredstvima nego i stručnoj pomoći u raznim područjima života i rada. Npr., izgradnja čeških osnovnih škola i društvenih domova, donacije školskih knjiga i udžbenika te drugih pedagoških pomagala, dolazak glazbenika, koreografa, učitelja i drugih stručnjaka iz Češke Republike itd.

Ono što, čini mi se, zaslužuje naš arhivistički interes i pažnju, dva su članka nedavno objavljena u Jednoti, koja govore upravo o arhivskom gradivu češke manjine u Hrvatskoj. Evo o čemu se radi.

Jiřina Staňová: Česko kulturno naslijeđe u inozemstvu. Važni zadatak iseljeničkih arhiva (*České kulturní dědictví v zahraničí. Důležitý úkol krajanských archyvů*), br. 43 od 4. studenoga 2000, str. 9.

Autorica, inače glavna i odgovorna urednica časopisa, izvještava o jednom segmentu Konferencije iseljenih Čeha koja je od 1-5. listopada ove godine održana u Pragu. Konferenciji je prisustvovalo više od 300 Čeha iz 28 zemalja u koje su iselili. Svoje je predstavnike na toj konferenciji imala i češka manjina u Republici Hrvatskoj. Za organizaciju Čeha u Hrvatskoj posebno je bio zanimljiv rad kulturne sekcije, koja je stavila naglasak na čuvanje dokumenata iseljenih Čeha, čijih je društava u svijetu više od 290. Njihovom poviješću, o kojoj je češka javnost malo informirana, trebao bi se pozabaviti svojevrstan stručni zbornik. Međutim, niti podaci o glavnim društvima nisu dostupni, jer je mnogo arhiva čeških iseljeničkih društava ili njihovih značajnih članova završilo u podrumima, zaboravljenim ladicama ili su nepovratno uništeni. Takav se negativan odnos prema arhivskom gradivu mora preduhitriti osnovnim popisom arhivalija, stručnim čuvanjem ili preuzimanjem dokumenata u Središnji državni arhiv (SDA) u Pragu. Budući da upravo Središnji državni arhiv u Pragu brine o čuvanju pisanih dokumenata iseljeničke provenijencije, a odnedavno ima i novu, modernu i svrhovitu zgradu, njegova suradnja s iseljeničkim društvima mogla bi biti i intenzivnija. Zato im je, ako imaju svoje vlastite arhive, od strane SDA u Pragu ponuđena metodička pomoć u obradi i čuvanju arhivalija.

Sudionici konferencije mogli su uz stručnu pratnju pogledati novu arhivsku zgradu SDA u Pragu. Na izložbi iz fonda državnog arhiva, pažnju predstavnika Čeha iz Hrvatske privukao je zapisnik iz 1931. sa sastanka čeških kulturnih radnika u Daruvaru s podacima o društvima i njihovim potrebama (čuva se pod znakom SUA ČUZ, kat. 54).

Na sastanku kulturne sekcije također je istaknuto da bi trebalo popisati arhive u cijelom svijetu koji čuvaju materijale zanimljive za Češku Republiku, a jedan od najvažnijih zaključaka Konferencije je čuvanje češkog kulturnog naslijeđa u inozemstvu, za koje postoji obostrano zanimanje – i matične zemlje Češke i iseljenih Čeha.

Ivan Burian: Naši iseljenički i društveni arhivi (*Naše krajanske a spolkové archivy*), br. 48, od 9. prosinca 2000, str. 9.

Ivan Burian član je Češke besede Zagreb koji dobrovoljno brine o njenom knjižnom i arhivskom gradivu. Njegov članak nastao je kao razmišljanje u vezi s ponudom stručne pomoći Središnjeg državnog arhiva (SDA) iz Praga u obradi i čuvanju arhivalija čeških iseljeničkih društava.

Autor toplo pozdravlja takvu pomoć, smatrajući je dobrodošlom i nužno potrebnom te se nada da će se ona ubrzo i ostvariti. Međutim, smatra također da je preuranjeno razmišljati o tome treba li arhivalije češke manjine u RH smjestiti u SDA u Pragu. Dok je god češka manjina živa i aktivna, arhivalije trebaju ostati tamo gdje su nastale, društva o njima trebaju brinuti i crpiti iz njih poticaje za daljnji život i rad. Dogodi li se da u budućnosti češka manjina u RH nestane, tada će buduće generacije imati vremena razmišljati što učiniti s arhivskim gradivom – predati ga u zemlju iz koje su se njihov preci doselili ili ga čuvati ovdje, gdje češka manjina živi već dvjesto godina i postala je dijelom svih ovdašnjih događanja.

Autora ne zadovoljava sadašnje stanje arhiva Saveza Čeha u RH sa sjedištem u Daruvaru, što ga je sasvim slučajno vidio ljetos. Arhiv je bio dostupan svima, zajedno s arhivskim gradivom tu se nalazio građevinski materijal, alat i koješta drugo čemu u arhivu nije mjesto. Autor navodi da je takvo stanje prenerazilo i prof. Matušečka – stvaratelja arhiva, koji je u njegovo sređivanje uložio svaki slobodni trenutak i crpio iz njega podatke za nekoliko svojih knjiga i mnogobrojne znanstveno-povijesne članke koji se bave Česima u Hrvatskoj.

Prema autorovu saznanju, najveći arhivi češke manjine su: arhiv Saveza Čeha u Daruvaru te arhivi daruvarske i zagrebačke Češke besede. Budući da je i sam bio sudionikom selidbe zagrebačke Češke besede s Dolca u stari – novi prostor, Češki dom u Šubićevoj ulici, uvjerio se da niti arhiv zagrebačke Besede nije u sjajnom, sređenom stanju. Trenutačno se arhiv nalazi u zasebnoj prostoriji u sastavu knjižnice zajedno s raritetnim knjigama. Za njegova, kako sam kaže laičkog vrednovanja i klasi-

fikacije, utvrđeno je što se sve u arhivu nalazi. Radi se o arhivskom gradivu zagrebačke Besede od kraja I. svjetskog rata do 1938, zagrebačke Čehoslovačke obeci do 1938, zatim današnje Češke besede Zagreb (koja je nastala spajanjem dvaju navedenih društava), od 1938. do današnjih dana. Tu je i arhiv bivše čehoslovačke dopunske škole u Zagrebu, dio arhiva Čehoslovačkog saveza prije II. svjetskog rata te arhiv Matice školske. A kako je u Splitu nedavno otkriven arhiv Čehoslovačke besede koja je davno prestala s radom, u interesu ju zagrebačke Besede da i on bude u Zagrebu, kako bi se spriječilo njegovo uništavanje. Navodno je upravo arhivsko gradivo Češke besede Zagreb od 1874, kada je društvo osnovano, do početka I. svjetskog rata, zaplijenila policija i nikada ga društvu nije vratila.

Kako se u slučaju Češke besede Zagreb radi o opsežnom arhivskom gradivu, autor smatra da, laicima kao što je on, u njegovoj obradi trebaju stručne smjernice kako ga klasificirati i vrednovati. Zato je u tom pogledu i najmanja pomoć SDA iz Praga Češkoj besedi Zagreb itekako dobrodošla.

Tatjana Ružić

Hartmut Weber, Gerald Maier (urednici), DIGITALE ARCHIVE UND BIBLIOTHEKEN, Kohlhammer, Stuttgart – Berlin – Köln 2000.

"Digitalni arhivi i knjižnice" urednika Hartmuta Webera i Geralda Maiera, zbornik je radova nastalih unutar projekta "Nove mogućnosti i kvalitete dostupnosti digitalnim konvertiranim oblicima ugroženih knjiga i arhivskog gradiva" (*Neue Möglichkeiten und Qualitäten der Zugänglichkeit zu digitalen Konversionsformen gefährdeter Bücher und Archivalien*). Rad ovog projekta temelji se na rezultatima projekta "Digitalizacija", čije je zaključno izvješće objavljeno u ovom svesku (članak M. Dörr i H. Webera "Digitalna obrada podataka u funkciji zaštite gradiva arhivskih fondova?"). Te je rezultate novim projektom trebalo razraditi i konkretizirati. Cilj projekta bio je razvoj racionalnih metoda i tehničkih postupaka za objavljivanje digitaliziranog arhivskog i knjižničnog gradiva na Internetu, pri čemu je osobita pozornost dana sljedećim elementima: kvaliteti reprodukcije koja odgovara potrebama; odgovarajućoj prezentaciji; potrebama korisnika; tehničkoj realizaciji i ekonomičnosti; dugoročnoj upotrebljivosti. U realizaciji projekta istaknuta su pitanja usporedbe rezultata digitalizacije originala i mikrofilma, istraživanja digitalizacije mikrofilma (koje je uključivalo pitanje naknadne obrade digitalnih slika i primjenu raznih formata i postupaka komprimiranja radi prezentacije), iskušavanja automatskog prepoznavanja teksta (OCR) kod digitalizacije, razvoja prezentacijskih modela i razrade koncepata za dugoročnu dostupnost digitalno konvertiranih oblika s ispitivanjem postupka COM (*Computer Output on Microfilm*). Rezultati projekta potvr-